

**ХУЛОСАИ НИҲОИ ШУРОИ ДИССЕРТАЦИОНИИ 6D.KOA-004
НАЗДИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН
АЗ РУЙИ ДИССЕРТАЦИЯ БАРОИ ДАРЁФТИ
ДАРАҶАИ ИЛМИИ НОМЗАДИ ИЛМ**

Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори Шурои диссертационӣ аз 30.09.2023, №23

Барои сазовор донистани Мухаков Манучехр Амирхонович, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз руи иҳтиносӣ 08.00.13 –Иқтисодиёти ҷаҳонӣ.

Диссертасияи Мухаков Манучехр Амирхонович дар мавзуи “Муқаммалгардонии механизми иқтисодии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилоти олий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз руи иҳтиносӣ 08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳон санаи 30 июни соли 2023 бо суратмаҷлиси №18 Шурои диссертационии 6D.KOA-004 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, Буни Ҳисорак), ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабря соли 2021, таҳти №350 тасдиқ гардидааст, барои ҳимоя қабул карда шуд.

Довталаби дараҷаи илмӣ Мухаков Манучехр Амирхонович, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, 23 апрели соли 1993 дар ноҳияи Данғара таваллуд шудааст. Соли 2011 ба Донишгоҳи славянин Россия ва Тоҷикистон, факултети иқтисод аз руи иҳтиносӣ иқтисодчӣ дохил шуда, соли 2015 онро бо иҳтиносӣ иқтисодчӣ ҳатм намудааст. Аз соли 2021 то ҳол дар вазифаи муҳосиб ва иқтисодчии Муасисаи давлати маркази тиббии шаҳрии № 1 фаъолият менамояд.

Диссертасия дар шуъбаи таҳқиқоти назариявӣ ва робитаҳои иқтисодии ҳориҷии Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: Қодирзода Диловар Баҳридин – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

Саидова Мунавара Ҳамидовна - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи менечменти Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон.

Ҳамидова Сарвиноз Ҳамрабаевна - номзади илмҳои иқтисодӣ, мудири кафедраи кори бонкии Донишгоҳи давлатии Ҳуҷанд ба номи Академик Бобоҷон Гафуров.

Муассисаи пешбар - Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон.

Тақризи муассисаи мазкур аз ҷониби ректори Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент Асрорзода У.С., навишта шуда, дар ҷаласаи кафедраи иқтисоди ҷаҳонии Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон (суратҷаласаи № 1 аз 07.09.2023 с.) муҳокима гардида, аз ҷониби ректори Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон, доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент У.С.Асрорзода аз 08-уми сентябри соли 2023 тасдиқ шудааст. Муасисаи пешбар дар тақризи худ қайд кардааст, ки натиҷаҳои диссертатсия аз асосноккунии ҷанбаҳои назариявӣ ва методологии мӯкаммалгардонии механизми иқтисодии байналмилалишавии таҳсилоти олий ва таҳияи пешниҳодҳои мушаххас оид ба такмили самтҳои асосии стратегияи байналмилалишавии фаъолияти пешниҳодкунандагони хизматрасониҳои таҳсилоти олий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад. Диссертатсияи Муҳаков Манучехр Амирхонович ҳамчун кори илмии баанҷом расида маҳсуб ёфта, таркиб ва соҳтори он бо тавсияву асосноккунӣ дар сатҳи баланди илмӣ - назариявӣ навишта шудааст. Бâъзе аз муқаррароти натиҷаҳои таҳқиқотро дар фаъолияти Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурдан мумкин аст. Гуфтаҳои овардашуда аз он шаҳодат медиҳанд, ки диссертатсияи Муҳаков Манучехр Амирхонович дар мавзуи “Мӯкаммалгардонии механизми иқтисодии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилоти олий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” ба талаботи бандҳои 32-37 “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ тасдиқ гардidaast, мутобиқ ва ҷавогӯй буда, муаллифи он сазовори дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи иҳтиноси 08.00.13 - Иқтисодиёти ҷаҳонӣ мебошад.

Автореферат ва мақолаҳои илмии ба табъ расидаи унвонҷу таркиб ва муҳтавои асосии диссертатсияро дарбар гирифта, натиҷаҳои таҳқиқотро ҳамчун дастоварди нави илмӣ ҳисобидан мумкин аст.

Муҳимтарин интишороти муаллиф доир ба мавзуи диссертатсия:

А) Мақолаҳое, ки дар мачаллаҳои тақризшаванда чоп шудаанд:

[1-М] Муҳаков, М.А. Дастовардҳои кишварҳои ҳориҷӣ дар соҳаи байналмилалишавии хизматрасониҳои таҳсилотӣ ва имкониятҳои рушди он дар Тоҷикистон [Матн] / М.А. Муҳаков // Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз. – 2021. – № 2 (74). – С. 279-294.

[2-М] Муҳаков, М.А. Марҳилаҳои рушди таҳсилоти олии касбӣ дар Тоҷикистон ва дурнамои имконияти рушди он [Матн] / М.А. Муҳаков // Иқтисодиёти Тоҷикистон. – 2021. – № 2. – С. 145-151.

[3-М] Муҳаков, М.А. Роҳҳои баланд бардоштани рагбатпазирии макотиби олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бозори ҷаҳонии хизматрасониҳои таҳсилотӣ

[Матн] / Д.Б. Қодирзода, М.А. Мухаков // Тоҷикистон ва ҷаҳони имрӯз. – 2022. - № 3(79). – С. 163-177.

Б) Мақолаҳое, ки дар дигар нашияҳо ба табъ расидаанд:

[4-М] Мухаков М.А. Показатели внедрения инновационной деятельности на предприятиях [Текст] / У. М. Джумаев, М. Мухаков, П. Лоиков // Материалы республиканской научно-практической конференции на тему “Нақш ва моҳияти сармояи инсонӣ дар рушди инновационии тоҷикистон”, Душанбе, 27-28 ноября 2020 года. -Экономика Таджикистана. – 2019. – № 3. – С. 87-92.

[5-М] Мухаков М.А. Ташаккули рушди инновационӣ дар соҳаҳои низоми идорақунии ҳамлу нақли байналмилалӣ дар Тоҷикистон [Матн] / А.А. Шералиев, М.А. Мухаков, Қ.О. Бобоев // Маводҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи “Консепсияи инновационии рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон: асосҳои назариявӣ, муаммоҳо ва самтҳои амалисозии он”, Душанбе, 5-6 декабря соли 2019. - Иқтисодиёти Тоҷикистон. – 2020. – № S4-1. - С. 119-122.

[6-М] Муқаммалсозии механизми иқтисодии байналмиллалигардонии хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон // Тамоюлҳои мусоири байналмилалишавӣ ва масъалаҳои таъмини рақобатпазирии иқтисодиёти миллӣ / Маводи конфронси илмӣ-амалии байналмилалӣ. ДБССТ (27.05.23), Душанбе, Соҳибкор, 2023. - С. 83–88.

Ба автореферати диссертатсия тақризҳо ворид шудаанд:

1. Самандарзода И.Х. – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи таҳлили иқтисодӣ ва омори Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Шириншоҳ Шоҳтемур бо чунин эродҳо:

- объекти таҳқиқот низоми таҳсилоти олӣ ва муассисаҳои таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун субъектҳои асосии бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ маҳсуб меёбанд, вале дар автореферат бештар ба маълумотҳои давлатҳои дигар таваҷҷӯҳ зоҳир карда шудааст;

- дар автореферат баъзе ҳатогиҳои имлӣ, услубӣ ва техникӣ роҳ дода шудааст.

2. Мирсаидов Ф.А. - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи фаъолияти гумруки Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон бо чунин эродҳо:

- дар ҷадвали 1 автореферати диссертатсия таснифи байналмилалишавии фаъолияти таълимии муасисаи таҳсилотӣ оварда шуда, зарурати чунин таснифот ба пуррагӣ шарҳ дода нашудааст.

- аз тарафи дигар, дар ҷадвали 2 ҳарочоти давлатӣ барои таҳсилоти олӣ дар соли 2020 дар якчанд давлати пешрафта овардашуда, мутассифона қимати ин нишондиҳанда барои муқоиса дар Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда нашудааст.

3. Ашурев И.С. – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи молия ва қарзи Донишгоҳи Славянини Россия ва Тоҷикистон бо чунин эродҳо:

- беҳтар мебуд, ки дар ҷадвали 2 муаллиф ҳароҷоти давлатӣ барои таҳсилоти олиро на танҳо дар якчанд давлати пешрафта, балки дар худи Тоҷикистон ва давлатҳои Осиёи Миёна оварда, онҳоро муқоиса ва баҳогузорӣ мекард.

- қобили қайд аст, ки дар автореферати диссертасия самтҳои асосии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон оварда шудаанд. Беҳтар мешуд, ки ин самтҳо каме шарҳ дода мешуданд ва зарурати онҳо асоснок карда мешуд.

4. Ғаффорзода Ҷ.Ғ – номзади илмҳои иқтисодӣ, декани факултети иқтисод ва идораи ДДОТ ба номи Садриддин Айнӣ бо чунин эродҳо:

- агар муаллиф дар автореферати диссертатсия омилҳои ба воридшавии муасисаҳои олии қасбии Тоҷикистон ба бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ монеъшавандаро мушаххас менамуд, сифати кор беҳтар мегардид.

- дар автореферати диссертатсия принсипҳои воридшавии муасисаҳои таҳсилотии Тоҷикистон ба бозори байналмилалии таҳсилот нишон дода шудааст.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, қисме аз эродҳо ҳусусияти тавсиявӣ доранд.

Интиҳоби муқарризони расмӣ бо пешниҳоди комиссияи ташхисии Шурои диссертационӣ, инчунин бо мавҷудияти салоҳият ва мавқеи устувори онҳо дар доираи таҳқиқи масъалаҳои тақмили механизми байналмилалишавии таҳсилоти олий ва таҳияи пешниҳодҳои мушаххас оид ба тақмили самтҳои асосии стратегии байналмилалишавии фаъолияти пешниҳодкунандагони хизматрасониҳои таҳсилоти олий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, мавҷудияти интишороти онҳо дар соҳаи мазкур ва қобилияти баҳодиҳӣ ба аҳамияти илмию назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсии муқарриzon барои пешниҳоди тақриз тасдиқ шудааст.

Интиҳоби муассисаи пешбар бо он асоснок карда шудааст, ки кормандони Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон дар самти таҳқиқоти илмии даҳлдор шинохташуда буда, имконоти баҳои воқеӣ додан ба арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро дорад.

Шурои диссертационӣ қайд менамояд, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар асоси таҳқиқоти илмӣ:

- *таърифи муаллифи* оид ба “мағҳуми байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ” – ҳамчун раванди объективии ҳамгироии муассисаҳои таҳсилоти олий ба муҳити таҳсилотии ҷаҳонӣ ва равишҳои анъанавӣ, ба салоҳиятноки равонакардашуда ва стратегии байналмилалишавии хизматрасониҳои таҳсилоти олий **шарҳ дода шудаанд**;

- *усули илмии* роҳҳои мукаммалгардонии механизми иқтисодии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар асоси ҷоннок намудани

дастгирии давлатии раванди байналмилалишавии фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти олӣ бо назардошти вусъатёбии ҳамгирои бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ пешниҳод карда шуда, тавсияҳои методӣ оид ба баланд бардоштани рақобатпазирии муассисаҳо **таҳия ва пешниҳод гардидаанд**;

- **консепсияи** хусусиятҳои хоси рушди тичорати хориҷии хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мушкилот дар самти муҳоҷирати таҳсилотӣ ошкор карда шудааст;

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти мазкур бо он асоснок карда мешавад, ки дар он:

- **самтҳои** стратегии байналмилалишавии фаъолияти пешниҳодкунандагони хизматрасониҳои таҳсилоти олӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити гузариш ба иқтисодиёти донишбунёд, гузариш ба низоми болонӣ ва гарбикунонии таҳсилоти олӣ тариқи васеъ гардонидани муҳоҷирати омӯзишии субъектони ҷараёни таҳсилот, рушди франчайзинги таҳсилотӣ, гузариш ба стандартҳои байналмилалии сифати хизматрасониҳои таҳсилоти олӣ ва ғ. **асоснок карда шудаанд**;

- **пешниҳод ва ҷудо намудани** бартариятҳои геоиктисодӣ, моддӣ-молиявӣ ва стратегии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ;

- **тавсияҳои методӣ** оид ба баланд бардоштани рақобатпазирии муассисаҳо **таҳия гардидаанд**;

Вобаста ба масъалагузории дар диссертатсия ҷойдошта самаранок,

- **гояи** байналмилаликунонии бозори хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар асоси ҳамгироӣ ба фазои ҷаҳонии таҳсилот дараҷаи рақобатпазирии муассисаҳои таҳсилоти олиро дар бозори ҷаҳонӣ баланд бардошта, барои мутобиқати савияи донишу малакаи ҳатмкунандагони макотиби олӣ ба тақозои зудтағйирёбандай бозори меҳнати ҷаҳонӣ дар шароити рақамикунонии иқтисодиёт **таҳия ва пешниҳод гардидааст**;

- **самтҳои** стратегии байналмилалишавии фаъолияти пешниҳодкунандагони хизматрасониҳои таҳсилоти олӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити гузариш ба иқтисодиёти донишбунёд **асоснок карда шудаанд**;

- **усулҳои** мукаммалгардонии механизми иқтисодии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилоти олӣ дар асоси тақвияти аз ҷониби давлат дастгирӣ ёфтани раванди байналмилалишавии фаъолияти макотиби олии кишвар **пешниҳод карда шудааст**.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаби дараҷаи илмӣ дар амалия, чунин тасдиқ мегардад:

- **муқаррароти асосӣ** ва натиҷаҳои илмию пешниҳодоти дар кори диссертационӣ бадастомада барои мукаммалгардонии механизми иқтисодии байналмилалишавии бозори хизматрасониҳои таҳсилоти олӣ дар асоси тақвияти

дастгирии давлат раванди байналмилалишавии фаъолияти макотиби олии кишвар пешниҳод карда шудааст;

- *пешниҳоди* истифодаи таҷрибаи хориҷии хусусиятҳои хоси рушди тиҷорати хориҷии хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мушкилот дар самти муҳоҷирати таҳсилотӣ ошкор карда шудааст;

- *роҳҳои* таҳқими раванди байналмилалишавии муассисаҳои таҳсилоти олий бавоситаи гузаштан аз акредитатсияи байналмилалӣ ва ташкили чорабиниҳои маркетингиву намоишгоҳӣ дар хориҷа *пешниҳод карда шудаанд*;

- **аҳаммияти амалии таҳқиқот иборат аст**, ки натиҷаҳои таҳқиқотро муассисаҳои таҳсилоти олии кишвар ва мақомоти танзимкунандай соҳа метавонанд дар фаъолияташон ҳангоми асосноккунии сиёсати танзими соҳа, ҳамчунин мониторинги фаъолияти байналмилалии муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ истифода баранд;

Баррасии эътиимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки:

- натиҷаҳои илмӣ ва пешниҳодҳои дар кори диссертационӣ бадастомада барои баландбардории рақобатпазирии муассисаҳои олии кишвар дар шароити аъзошавӣ ба созишинаҳои байналмилалӣ дар соҳаи маориф амалӣ ҳоҳанд гашт. Ҳулосаҳои пешниҳодкардаи муаллиф имконият медиҳанд, ки рушди содироти хизматрасониҳои таҳсилотӣ дар кишвар ҳавасманд гардонида шавад;

- маводи таҳқиқотро ҳангоми хондани лексияҳо оид ба курси таълимии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ҳангоми омӯзиши курсҳои таълимии «Иқтисодиёти ҷаҳон», «Савдои байналмилалии хизмат» ва «Муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ» истифода бурдан мумкин аст;

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар он зоҳир мегардад, ки:

- дар ҳама марҳилаҳои диссертация, дар иҷрои нақшай таҳқиқот, асосноккунӣ, ҷамъоварӣ, коркарди маводи назариявӣ ва методӣ муаллиф мустақилона кору фаъолият намудааст;

- муқаррароти асосии назариявӣ ва амалии таҳқиқоти диссертационӣ дар шакли маърӯза ва мақолаҳо дар конференсияҳоу семинарҳои илмӣ ва илмию амалии байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ дар давраи солҳои 2018-2023 пешниҳод ва баррасӣ шудаанд;

- натиҷаҳо ва нуқтаҳои алоҳидаи кори диссертационӣ дар ҷараёни таълими фанҳои алоҳида дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон истифода шудааст, ки бо санадҳои мувоғиқ тасдиқ гардидаанд.

- муқаррароти асосии диссертация дар 6 кори илмии муаллиф, аз ҷумла, дар 3 мақолаи дар маҷалла ва нашрияҳои тақризшавандай КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд;

Дар маҷлиси Шуруи диссертационии 6D.KOA-004 аз 30 сентябри соли 2023 қарори сазовор донистани Мухаков Манучехр Амирхонович бо дараҷаи илмии

номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.13 - Иқтисодиёти ҷаҳонӣ ба овоздиҳии пинҳонӣ монда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шурои диссертатсионӣ 15 нафар иштирок доштанд, аз чумла 5 нафар аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда. Аз 15 нафар аъзои Шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштироқдошта овоз доданд: ба тарафдории додани дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ – 15 нафар, муқобил - нест, бетараф -несть, бюллетенҳои беътибор - нест.

Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор

Усманова Т.Ч.

Котиби илмии шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент

Шамсов И.С.

30 сентябри соли 2023.